

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL KONKURSO VYRIAUSIOJO SPECIALISTO PAREIGOMS UŽIMTI

2016-05-04 Nr. (16)SN-61)SP-355

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – ir Tarnyba) gavo skundą dėl galimos diskriminacijos, nesudarant sąlygų dalyvauti Širvintų rajono savivaldybės administracijos organizuotame konkurse Socialinės paramos ir vaiko teisių apsaugos skyriaus Vaiko teisių apsaugos poskyrio vyriausiojo specialisto (toliau – Specialistas) pareigoms užimti. Skunde pažymėta, kad pareigybės aprašyme nustatyti specialūs reikalavimai: turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities išsilavinimą (magistro kvalifikacinį laipsnį) ir mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, yra pernelyg aukšti.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis, 2016 m. balandžio 15 d. raštu Nr. (16)SN-61)-271 kreipėsi į Širvintų rajono savivaldybės administraciją (toliau – ir Administracija), prašydama paaiškinti, kokiais kriterijais ir teisės aktais remiantis Specialisto pareigybės aprašyme nustatyti reikalavimai: turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities išsilavinimą (magistro kvalifikacinį laipsnį); mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, t.y. kodėl anglų kalbą, o ne kitą (- as) užsienio kalbą (- as), ir būtent B2 lygiu, nurodyti kokios funkcijos, numatytos Specialisto pareigybės aprašyme, atitinka minėtiems specialiams reikalavimams. Taip pat prašė pateikti kitų darbuotojų, dirbančių Širvintų rajono savivaldybės Socialinės paramos ir vaiko teisių apsaugos skyriaus Vaiko teisių apsaugos poskyryje pareigybių aprašymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Širvintų rajono savivaldybės administracija 2016 m. balandžio 27 d. rašte Nr. (6.20)-13-1304 „Dėl konkurso vyriausiojo specialisto pareigoms užimti“ paaiškino, kad Širvintų rajono savivaldybės

administracijos Socialinės paramos ir vaiko teisių apsaugos skyriaus Vaiko teisių apsaugos poskyrio (toliau – ir Poskyris) vyriausiojo specialisto pareigybės aprašyme nustatytas specialusis reikalavimas – turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities išsilavinimą, nėra pernelyg aukštas, nes viena iš pareigybės funkcijų – pavaduoti Poskyrio vedėją kasmetinių atostogų, komandiruotės ir kitais nebuvimo darbe laikotarpiais, siekiant užtikrinti poskyrio funkcijų nuolatinį vykdymą. Poskyrio vedėjo pareigybei taip pat nustatytas specialusis reikalavimas – turėti magistro kvalifikacinį laipsnį. Poskyrio darbuotojai periodiškai stažuojasi užsienio šalyse, bendraujant su kitų valstybių atstovais vartojama anglų kalba.

Rašte pažymėta, jog Lietuvos Respublikos piliečių šeimų, mišrių šeimų, kuriose vienas iš tėvų yra Lietuvos Respublikos pilietis, gyvenančių užsienio šalyse ir atvykstančių viešėti pas giminaičius į Lietuvą, taip pat grįžtančių Lietuvos Respublikos piliečių šeimų, kurių vaikai gimę užsienio šalyse, vaikai nemoka ar silpnai moka lietuvių kalbą. Ginant minėtų vaikų teises, reikalingas geras anglų kalbos žinojimas. Administracijos teigimu, yra sudarytos visos sąlygos dalyvauti Poskyrio specialisto pareigoms užimti.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Širvintų rajono savivaldybės administracijos paskelbto konkurso Širvintų rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos ir vaiko teisių apsaugos skyriaus Vaiko teisių apsaugos poskyrio vyriausiojo specialisto pareigoms užimti specialūs reikalavimai: turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities išsilavinimą (magistro kvalifikacinį laipsnį); mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmenis B2 lygiu, neprieštarauja Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 7 str., 1 p., reglamentuojančiam darbdavio pareigą įgyvendinti lygias galimybes darbe, valstybės taryboje bei numatančio darbdaviui pareigą, priimančią darbą, į valstybės tarnybą – įgyvendinti lygias galimybes, neatsižvelgiant į lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas, išskyrus šio įstatymo 2 str. 7 d. nustatytus atvejus.

2. Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių,

lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama, pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Atkreiptinas dėmesys, jog diskriminacija gali būti tiesioginė ir netiesioginė. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 str. netiesioginė diskriminacija, apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda, ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis; tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus minėto įstatymo 2 str. 7 d. nustatytus atvejus. Tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais ir vertinama, ar tokiose pačiose, ar panašiose aplinkybėse jie traktuojami vienodai. Vertinant galimą diskriminaciją būtina nustatyti diskriminacijos pagrindą bei nustatyti ar šiai santykių sričiai yra taikomas Lygių galimybių įstatymas.

Nagrinėjamu atveju atliekamas tyrimas dėl galimos diskriminacijos kalbos ir socialinės padėties pagrindais, t.y. nustatoma ar Specialisto pareigoms užimti specialūs reikalavimai: turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities išsilavinimą (magistro kvalifikacinį laipsnį); mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, neturi požymių, atitinkančių

privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimu kalbos ir socialinės padėties pagrindais. Darytina išvada, jog vertinamas galimai tiesioginės diskriminacijos pagrindo buvimas.

3. Pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 9 str. 5 d. į valstybės tarnautojo pareigas priimami asmenys turi atitikti specialiuosius reikalavimus, nustatytus pareigybės aprašyme. Pareigybės aprašyme negali būti nustatyti tokie specialieji reikalavimai, kurie nebūtini pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms atlikti.

Vertinant specialųjį reikalavimą kalbos atžvilgiu, būtina paminėti, jog specialusis reikalavimas vertintinas, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gegužės 2 d. nutarime Nr. 425 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 685 „Dėl valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ numatytą teisinį reguliavimą. Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos (toliau – Metodika) 12 punkte numatyta, kad atsižvelgiant į pareigybės paskirtį, pavadinimą ir funkcijas, nustatomi specialūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti šias pareigas einantys valstybės tarnautojai. Pagal Metodikos 12.3 punktą, jeigu reikia, nustatomos būtinos mokėti užsienio kalbos ir šių užsienio kalbų mokėjimo lygis; nustatant užsienio kalbų mokėjimo lygius, vadovaujamosi 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 2241/2004/EB dėl bendros Bendrijos sistemos siekiant užtikrinti kvalifikaciją ir gebėjimų skaidrumą (Europasas). Minėtas sprendimas nediferencijuoja bei nesuteikia prerogatyvos nei vienai iš oficialių Europos Sąjungos kalbų.

Pažymėtina, jog Administracija, atsakydama į klausimą: kodėl nustatytas specialus reikalavimas – mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, nurodė, jog Lietuvos Respublikos piliečių šeimų, mišrių šeimų, kuriose vienas iš tėvų yra Lietuvos Respublikos pilietis, gyvenančių užsienio šalyse ir atvykstančių viešėti pas giminaičius į Lietuvą, taip pat grįžtančių Lietuvos Respublikos piliečių šeimų, kurių vaikai gimę užsienio šalyse, vaikai nemoka ar silpnai moka lietuvių kalbą. Ginant minėtų vaikų teises, reikalingas geras anglų kalbos žinojimas. Taip pat nurodė, jog Poskyris periodiškai stažuojasi užsienio šalyse, bendravimui su kitų valstybių atstovais vartojama anglų kalba.

Kritiškai vertintinas Administracijos argumentas, jog bendraujant su Lietuvos Respublikos piliečių vaikais, kurie nemoka lietuvių kalbos, galima susikalbėti mokant tik anglų kalbą B2 lygiu, nes nei Poskyrio vedėjai, kurios pareigybės aprašymas patvirtintas Širvintų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. 10-164 (pagal pareigybės aprašymą privalo konsultuoti vaikus, šeimas, piliečius, institucijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovus savo kompetencijos klausimais, dalyvauti konferencijose bei kitas funkcijas susijusias ir su vaikų apsauga ir pavaldžių specialistų darbo koordinavimu), nei Specialistui, kurio pareigybės aprašymas patvirtintas

Širvintų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2015 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. 10-918 (kuriam taip pat pagal funkcijas priklauso ginti vaiko teises, kelti kvalifikaciją seminaruose, konferencijose bei esant reikalui pavaduoti vedėją), reikalavimas – mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmens B2 lygiu, nėra nustatytas, tuo tarpu Specialistui, kurio pareigoms užimti paskelbtas konkursas – yra.

Aplinkybė, jog stažuojantis užsienyje reikalinga užsienio kalba yra akivaizdi, tačiau tarp oficialių Europos Sąjungos kalbų, plačiausiai vartojama ne tik anglų, o ir prancūzų, bei vokiečių. Tai patvirtina ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 966 „Dėl Konkurso į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 59 punktas, kuriame sakoma, jog pretendentai, atvykę į konkursą, privalo pateikti galiojantį asmens dokumentą, kuriame yra asmens kodas ir nuotrauka, ir dokumentą apie nustatytą užsienio kalbos mokėjimą, jeigu pareigybės, į kurią pretenduojama, aprašyme nustatytas anglų, prancūzų arba vokiečių kalbos mokėjimo reikalavimas ir šis dokumentas nebuvo pateiktas konkursą organizuojančiai įstaigai Aprašo 55 punkte nustatyta tvarka. Pažymėtina, jog nurodomos 3 dažniausiai vartojamos užsienio kalbos.

4. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymą savivaldybės yra viešojo administravimo subjektai, todėl savo veikloje privalo vadovautis Viešojo administravimo įstatymo 3 str. išdėstytais principais. Nagrinėjamu atveju pažymėtinas lygiateisiškumo principas, kuris reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinius sprendimus, turi atsižvelgti į tai, kad įstatymui visi asmenys lygūs, ir negali varžyti jų teisių ar teikti jiems privilegijų dėl jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės ir turtinės padėties, išsilavinimo, religinių ar politinių pažiūrų, veiklos rūšies ir pobūdžio, gyvenamosios vietos ir kitų aplinkybių.

5. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 str. 3 d. socialinė padėtis yra fizinio asmens įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų sistemai priklausančiose įstaigose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine (ekonomine) padėtimi susiję veiksniai.

6. Vertinant galimą diskriminaciją dėl specialaus reikalavimo – turėti magistro kvalifikacinį laipsnį, socialinės padėties pagrindu, būtina nustatyti ar magistro kvalifikacinis laipsnis laikomas kvalifikacija, t.y. apibrėžti kvalifikacijos sąvoką. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 2 str. 7 d. nurodoma, jog kvalifikacija – įstatymų, Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos teisės aktų nustatyta tvarka pripažintas mokėjimas ir teisė verstis tam tikra profesine veikla. Atkreiptinas dėmesys, jog anot Administracijos, toks reikalavimas buvo nustatytas, nes viena iš pareigybės funkcijų yra pavaduoti Poskyrio vedėją kasmetinių atostogų, komandiruotės ir kitais nebuvimo darbe laikotarpiais, siekiant

užtikrinti funkcijų nuolatinį vykdymą. Specialistui, kurio pareigoms užimti paskelbtas konkursas, funkcijose yra numatyta – pavaduoti Poskyrio vedėją ir specialistus jų kasmetinių atostogų, komandiruotės ir kitais nebuvimo darbe laikotarpiais, siekiant užtikrinti Poskyrio funkcijų nuolatinį vykdymą, tačiau Specialistui, kurio pareigybės aprašymas patvirtintas Širvintų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2015 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. 10-918, taip pat numatyta funkcija – pavaduoti Poskyrio vedėją ir specialistus jų kasmetinių atostogų, komandiruotės ir kitais nebuvimo darbe laikotarpiais, siekiant užtikrinti Poskyrio funkcijų nuolatinį vykdymą, bet specialaus reikalavimo – turėti magistro kvalifikacinį laipsnį, nėra.

Darytina išvada, jog Poskyryje buvo nusistovėjusi praktika, kad vedėją galėjo pavaduoti specialistas, neturėdamas magistro kvalifikacinio laipsnio. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog Poskyrio vedėjai nustatytas specialusis reikalavimas – turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą fizinių mokslų studijų srities išsilavinimą (magistro kvalifikacinį laipsnį), tuo tarpu Specialistui, kurio pareigoms užimti paskelbtas konkursas, nustatytas specialusis reikalavimas – turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities išsilavinimą (magistro kvalifikacinį laipsnį), todėl keltinas klausimas ar skirtinų sričių specialistai gali pavaduoti vienas kitą.

7. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03 pasisakė, jog valstybės tarnybos santykiai gali ir turi būti reguliuojami diferencijuotai, atsižvelgiant į valstybės (savivaldybių) institucijų bei jų vykdomų funkcijų ypatumus, šių institucijų vietą visų institucijų, per kurias vykdomos valstybės funkcijos, sistemoje, jų kompetenciją, atitinkamiems valstybės tarnautojams būtinas profesines savybes, kitus svarbius veiksnius. Todėl teisės aktais gali būti nustatyti specialūs reikalavimai asmenims, siekiantiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje ar konkrečioje valstybės ar savivaldybės įstaigoje - specialiosios sąlygos siekiantiems tam tikrų pareigų valstybės tarnyboje, tačiau visi nustatyti specialieji stojimo į valstybės tarnybą reikalavimai turi būti konstituciškai pateisinami. Priešingu atveju bus pažeista ir piliečio konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, ir žmogaus konstitucinė teisė laisvai pasirinkti darbą.

8. Darytina išvada, kad Širvintų rajono savivaldybės administracijos paskelbto konkurso Širvintų rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos ir vaiko teisių apsaugos skyriaus Vaiko teisių apsaugos poskyrio vyriausiojo specialisto pareigoms užimti specialūs reikalavimai: turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities išsilavinimą (magistro kvalifikacinį laipsnį); mokėti anglų kalbą pažengusio vartotojo lygmeniu B2 lygiu, prieštarauja Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 7 str., 1 p., reglamentuojančiam darbdavio pareigą įgyvendinti lygias galimybes darbe, valstybės taryboje bei numatančio darbdaviui pareigą, priimant į darbą, į

valstybės tarnybą – įgyvendinti lygias galimybes, neatsižvelgiant į lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalia, etninę priklausomybę, religiją, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas. Pažymėtina, jog Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. numatytos pareigos netinkamas vykdymas, pažeidžia ir minėto įstatymo 10 str., t.y. lygias galimybes.

9. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Širvintų rajono savivaldybės administracijai tikslinga būtų pakeisti Socialinės paramos ir vaiko teisių apsaugos skyriaus vaiko teisių poskyrio vyriausiojo specialisto, kurio pareigoms užimti 2016 m. balandžio 7 d. buvo paskelbtas konkursas (skelbimo Nr. 32283), pareigybės aprašymą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 9 str. 5 d., t.y. pareigybės aprašyme nustatyti tokius specialiuosius reikalavimai, kurie būtini pareigybės aprašyme nustatytoms funkcijoms atlikti, užtikrinant Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 p. reikalavimą.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 1 d. 6 p. bei Lygių galimybių įstatymo 14 str. ir 15 str.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

kreiptis į Širvintų rajono savivaldybės administraciją ir siūlyti pakeisti Socialinės paramos ir vaiko teisių apsaugos skyriaus vaiko teisių poskyrio vyriausiojo specialisto, kurio pareigoms užimti 2016 m. balandžio 7 d. buvo paskelbtas konkursas (skelbimo Nr. 32283), pareigybės aprašymą, užtikrinant Lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 1 punkte išdėstytą reikalavimą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė